

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
Ingekomen:	11 FEB. 1988
Nr.:	223-80
Dossier:	160-34 Bu

"CLUB IN DE HAND
WAAR IN GELDERLAND?!"

INHOUDSOPGAVE

- 1 Inleiding
- 2 Wat is golf? Een tak van sport
- 3 De toeristische betekenis van de golfsport
- 4 De ruimtelijke aspecten van de golfsport
 - 4.1 Het ruimtebeslag
 - 4.2 Het streekplanbeleid
- 5 Uitgangspunten van beleid

INLEIDING

De Grote Subcommissie Gemeentelijke Plannen van de Provinciale Planologische Commissie heeft bij brief van 21 augustus 1985 ons college aanbevolen op provinciaal niveau met betrekking tot de realisering van nieuwe golfterreinen een samenhangend beleid te ontwikkelen.

Uit deze brief kan de hieronder volgende relevante passage worden aangehaald.

"De subcommissie verzoekt u derhalve via een kortdurend onderzoek deze problematiek ter hand te nemen en in overleg met de betrokken diensten van het Rijk en provincie na te gaan waar dergelijke voorzieningen gerealiseerd kunnen worden, ten einde ongewenste ontwikkelingen in met name kwetsbare gebieden, zoals het Centraal Veluws Natuurgebied te voorkomen. Het is van belang, dat daarbij een duidelijk inzicht in de behoefte aan golfbanen wordt verkregen.

De Nederlandse Golf Federatie is de eerste aangewezen om dit te verschaffen, evenals inzicht in de globale spreiding van aan te leggen banen.

Daarnaast zal uw college zich moeten beraden of aan deze vraag, die gepaard gaat met veel ruimtegebruik, volledig moet/kan worden voldaan. Daarbij speelt tevens de vraag of "ander gebruik" c.q. recreatief medegebruik hiervoor plaatselijk mag wijken."

De noodzaak om op provinciaal niveau tot standpuntbepaling te komen ten aanzien van de ontwikkelingsmogelijkheden van de golfsport en de daarbij te stellen uitgangspunten en randvoorwaarden wordt steeds groter. Naast concrete initiatieven voor de realisering van golfterreinen, nemen de plannen voor de realisering van golfbanen op verschillende plaatsen elders in de provincie sterk toe.

In het kader van de ontwerp-streekplannen zijn reeds ruimtelijke randvoorwaarden voor de situering en inrichting van golfterreinen geformuleerd. In deze notitie zal een nadere toelichting worden gegeven op het verschijnsel golf, de te verwachten behoefte aan golfterreinen op korte (1990) en middellange termijn (2000), de mate waarin daarvoor ruimte kan worden geboden en met welke (ruimtelijke) effecten rekening moet worden gehouden bij de situering en inrichting van golfterreinen.

Onder golfbanen en golfterreinen wordt in deze nota hetzelfde verstaan.

WAT IS GOLF?

Een tak van sport

Golf is een bewegings- en denksport, waarbij een kleine witte bal met golfstokken (clubs) over (meestal) 18 banen met verschillende afstanden en hindernissen met zo weinig mogelijk sla-gen in het gat (hole) aan het eind van elke baan wordt gespeeld. Hierbij zijn de beoordeling van het terrein met de hindernissen, de afstand, de richting, de invloed van de wind, de keuze van de club en de kracht van de slag van betekenis.

Een wedstrijd baan bestaat uit 18 verschillende holes, dit zijn banen van circa 30 à 50 m breed en in lengte variërend van 120 tot ruim 500 m.

De bedoeling is om met zo min mogelijk slagen een balletje vanaf de afslagplaats (tee) via de fairway in het putje (hole) te slaan met een golfclub (stok). De fairway kent hindernissen (hazards) ter verhoging van de moeilijkheidsgraad. Deze zijn al dan niet van natuurlijke aard, zoals bomen, sloten, waterpartijen, hellingen, bunkers. Wat links en rechts van de fairway groeit noemt men rough (ruigte, niet gemaaid), dit in tegenstel-ling tot de green, waarin de hole ligt, die bestaat uit circa 400 m² vlak en zeer kortgemaaid gras. Dit laatste gedeelte is de meest gecultiveerde oppervlakte van een hole en vraagt veel en zorgvuldig onderhoud.

De oppervlakte van een 18 holes-baan beslaat circa 60 ha, inclu-sief een korte beginners- en oefenbaan. Een 9 holes-baan, dus geen nationale of internationale wedstrijd baan, maar wel een volwaardig alternatief, beslaat 25 à 30 ha.

Als bijkomende voorzieningen op of bij golfterreinen moet gere-kend worden met parkeergelegenheid, restaurant, onderkomen voor trainers annex winkel, onderhoudsloods, dienstwoning en derge-lijke.

De mogelijkheid bestaat het terrein toegankelijk te laten zijn voor niet-golfers. Hierbij kan gedacht worden aan een beperkt aantal wandel- en fietspaden. In verband met de veiligheid zal de totale oppervlakte evenwel aanzienlijk (25 à 50%) groter moe-ten zijn.

Golf is een zeer oud spel; het kwam voor onze jaartelling al in China voor. In Europa werd het eeuwen geleden in Schotland en Holland gespeeld.

De golfsport is al vele jaren de meest beoefende sport ter wereld en wordt door meer dan 50 miljoen mensen regelmatig beoe-fend. Het heeft zich vooral in de Angelsaksische landen en ver-volgens in hun oude koloniën ontwikkeld. Met name in Groot-Brit-tanië, de Verenigde Staten, Australië, Nieuw Zeeland en de laat-ste jaren in Zweden, Denemarken, IJsland, Korea en Japan is golf uitgegroeid tot een volkssport.

Aantallen golfers

De Nederlandse Golf Federatie heeft thans ruim 18.000 leden. In Gelderland zijn ruim 2100 leden bij de Gelderse verenigingen aangesloten; bij niet-Gelderse verenigingen zijn zeker nog 400 Gelderse inwoners lid. Dit brengt het aantal geregistreerde Gelderse golfers op + 2500.

Aangezien er in het algemeen van wordt uitgegaan dat zeker 1/3 van het aantal spelers niet is geregistreerd, kan het aantal spelers in Gelderland thans worden geraamd op ruim 3100. Het aantal spelers in Nederland wordt op ruim 25.000 geraamd.

Ontwikkeling golfsport

De golfsport geniet internationaal een snel groeiende populariteit; als gevolg hiervan zal het aantal golfers stijgen. Als gevolg van de totstandkoming van nieuwe en kwalitatief goede accommodaties wordt deze stijging zeker gestimuleerd, zoals de totstandkoming van elke goede golfaccommodatie heeft geleerd. Met name de totstandkoming van openbare banen (toegankelijk ook voor niet-leden) draagt bij aan de groei. Daarnaast bestaat een groeiende belangstelling van het bedrijfsleven, dat op relatief grote schaal golfevenementen is gaan sponsoren.

Hieronder volgt een overzicht van de groei van het aantal banen en golfspelers in de afgelopen 25 jaar.

Verenigingen/banen aangesloten bij de N.G.F. (geregistreerde spelers)

<u>Jaar</u>	<u>aantal banen</u>	<u>aantal "leden"</u>	<u>gemiddeld aantal "leden" per baan</u>
1960	19	4.400	232
1965	20	5.400	270
1970	20	6.800	340
1975	22	8.400	382
1980	26	11.400	438
1985	32	18.000	560

(hierbij in aanmerking nemend dat 16 banen niet meer dan 9 holes hebben)

Als gevolg van deze groei, die in 25 jaar een stijging van het aantal leden van 4.400 tot 18.000 vertoonden, raakten de bestaande banen vol, zodat momenteel een wachtlijst bestaat bij de verenigingen van totaal 5.000 aspirantleden. 9000 enthousiastelingen behelpen zich momenteel met minder geschikte locaties als hockey- en voetbalvelden.

Ontwikkeling en toekomst

De Nederlandse Golf Federatie stelt ten aanzien van de ontwikkeling in de komende jaren dat rekening moet worden gehouden met een zich uitbreidende belangstelling. Deze veronderstelling wordt mede ingegeven door het grote aantal serieuze initiatieven tot het oprichten van verenigingen en tot het aanleggen van golfcomplexen.

In haar nota "Ontwikkelingsplan voor Openbare Golfbanen in Nederland", 2e herziene uitgave d.d. januari 1984, stelt de NGF dat, op basis van extrapolatie van de groei in de laatste 10 respectievelijk 5 jaar en het aantal aspirant-leden op wachtlijsten, op middellange termijn een vraag zal bestaan die resulteert in 1 baan per 200.000 inwoners, ofwel 0,5% van de Nederlandse bevolking speelt op middellange termijn golf of zou dit willen.

Voor Nederland zou dit een verdubbeling van het aantal banen betekenen, respectievelijk uitbreiding van 9 holes-banen naar 18 holes. De verwachting is dat dit laatste wegens gebrek aan voldoende ruimte veelal niet mogelijk zal zijn.

Op de lange termijn wordt een groei naar 1 baan per 100.000 inwoners verwacht (situatie Denemarken). Het op lange termijn, na 1990, uitgaan van 1 baan per 100.000 inwoners houdt globaal een verdubbeling van het aantal banen in. De geringe bevolkingsgroei na 1990 heeft hierop weinig invloed. Over een globale spreiding kan in dit kader vooralsnog weinig worden gezegd, daar een en ander afhankelijk is van de situering van banen (of de uitbreiding van bestaande) die tot 1990 tot stand komen.

In het navolgende zal worden nagegaan wat, cijfermatig, de consequenties zijn van de groei op middellange termijn voor de provincie Gelderland.

De NGF stelt dienaangaande, dat het einde van deze termijn gezien moet worden bij 1990, zodat vooralsnog moet worden uitgegaan van de komende 4 jaar.

Tevens wordt uitgegaan van een capaciteit van 1000 golfers op een 18 holes-baan. Een baan met 9 holes heeft een capaciteit van 500 spelers, grotere banen hebben een evenredig grotere capaciteit.

Gelderland bezit momenteel 4 banen met 9 holes en één met 18 holes (zie kaartbijlage). In een rekenschema vertegenwoordigen deze te zamen 3,5 banen (18 holes).

Op basis van de bevolking in 1990 (ruim 1.780.000*) betekent dit een behoefte aan 8,9 banen, dat wil zeggen een uitbreiding met 5,4 banen, ofwel bijvoorbeeld vijf 18 holes-banen en één met 9 holes. Bij deze prognose is nog geen rekening gehouden met de ruime toeristische/verblijfsrecreatieve vraag. De behoefte dient wellicht dan ook wat hoger te worden ingeschat, maar is voor het toeristische/verblijfsrecreatieve deel moeilijk te kwantificeren en is derhalve in onderstaande berekeningen niet meegenomen.

* (vigerende streekplannen)

Uitgesplitst naar regio's geeft dit cijfermatig het volgende beeld.

<u>Regio</u>	<u>Bevolking 1990</u>	<u>Gewenst aantal banen</u>	<u>Aanwezig</u>
Gelderland	1.780.000	8,9	3,5
Veluwe	602.000	3,0	1,0
Midden-Gelderland	660.000	3,3	2,0
Oost-Gelderland	347.000	1,7	0,5
Rivierenland	188.000	0,9	0,0

Investeringskosten van een golfbaan

Een 18 holes-baan neemt veel ruimte in beslag en vraagt om een - zo mogelijk - glooiend landschap. Waar voldoende relatief goedkope (heuvelachtige) grond is te verwerven, zal de golfsport zich makkelijker kunnen ontwikkelen, dan waar de grond uiterst kostbaar is en bovendien voor het golfen extra moet worden "opgetuigd".

Om deze reden is de golfsport altijd van nature een dure en daarom exclusieve sport geweest.

Een golfaccommodatie bestaat ruwweg uit drie elementen:

- de golfcourse zelf;
- de verenigingsaccommodatie annex restaurant met was-, kleed- en bergruimte voor materiaal, eventuele beheerderswoning en winkel;
- de infrastructuur zoals parkeerterrein, hekwerken, toegangsweg.

De totale investeringskosten van de 18 holes accommodatie bedragen gemiddeld f 5.000.000,--. Daarbij is de post grondaankoop zeer belangrijk.

Bij hoge grondaankoopkosten of hoge aanlegkosten (als een geaccidenteerde terrein ontbreekt) kan dit bedrag nog aanmerkelijk toenemen.

Naar beheer zijn er drie verschillende soorten banen:

- a (besloten) verenigingsbanen (vaak met geballoteerde lidmaatschappen, een hoge entreesom en hoge contributie);
- b openbare verenigingsbanen (vaak in een recreatiegebied van een schap; combinatie van openbare en verenigingsbanen);
- c commerciële banen (deze baan kan ook in combinatie met een vereniging).

De banen genoemd onder b en c zijn openbaar en tegen een bepaalde vergoeding toegankelijk.

Met name de openbare (verenigings)banen voorzien in de behoefte aan betaalbare golfaccommodaties en dienen deswege sterk te worden gepropageerd.

In Nederland zijn momenteel 6 van de 32 banen openbaar; in aanleg zijn 6 openbare banen.

Golf is geen specifieke wedstrijdssport; ongeveer 30% van de golfspelers neemt regelmatig deel aan officiële wedstrijden, 70% ziet golf als sportieve openluchtrecreatie. In verband met de veiligheid zullen afhankelijk van de lengte van de hole maximaal 8 spelers tegelijk op één hole spelen, wat op een 18 holesbaan dus neerkomt op circa 2 personen per ha. Ook wanneer op de oefenbaan meerdere spelers zijn, kan dus gesteld worden dat het aantal personen per ha laag is. Er mag evenwel niet van recreatief medegebruik worden gesproken, omdat het hier gaat om een uitdrukkelijk voor golf ingericht terrein, zodat golf hoofdgebruik is. Wandelen en fietsen zouden in dezen wel als medegebruik moeten worden gezien, maar dienen met het oog op de veiligheid zorgvuldig te worden ingepast.

Golf kent geen speciaal speelseizoen. Er wordt het hele jaar gespeeld en zelfs sneeuw hoeft geen belemmering te zijn. Daarnaast wordt gespeeld door alle leeftijdscategorieën, tot zeer hoge toe.

In dit verband kan nog worden opgemerkt, dat de veel gehoorde opmerking dat golf een dure sport is, gerelateerd moet worden aan het grote aantal potentiële spelersuren. Een ronde langs 18 holes duurt circa 3 à 4 uur.

Wanneer het aantal spelersuren per ha per jaar van een golfterrein wordt vergeleken met de spelersuren bij een seizoenssport als voetbal, valt het op dat het gaat om een gelijk aantal uren per ha per jaar, namelijk circa 4.400. Het golfseizoen evenwel beslaat praktisch het hele jaar, zodat dus de spreiding veel groter is.

In principe is elk terrein van voldoende afmeting geschikt voor de aanleg van een golfbaan. Bij het ontwerp kan en dient rekening gehouden te worden met de natuurlijke kwaliteiten van het gebied en zal aanleg en beheer gericht dienen te zijn op handhaving van de aanwezige waarden. Niet in de laatste plaats uit kostenoverwegingen.

Wanneer het gaat om vlak, agrarisch gebied zullen handicaps worden ingebouwd, in geaccidenteerde terreinen zal gebruik worden gemaakt van bestaande hoogteverschillen, zodat duidelijk wordt dat niet het hele gebied "op de schop" wordt genomen.

Om tot een redelijke exploitatiemogelijkheid te komen, wordt een prijs van f 3,—/m² als maximaal aangehouden. Van belang is dat het hier veelal gaat om een sport- c.q. recreatievoorziening die in de meeste gevallen zonder overheidssubsidie tot stand komt.

Slechts in een zestal gevallen is tot dusver subsidie via recreatieschappen in golfterreinen gestoken.

Wat is het aantrekkelijke van de golfsport?

- Het kan door jong en oud worden gespeeld en is op latere leeftijd nog goed aan te leren (life-time-sport);
- het kan door het hele gezin worden gespeeld (family-sport);
- het kan onder vrijwel elke weersonstandigheid worden gespeeld (all weather sport);
- het kan het gehele jaar door worden gespeeld (all season sport);
- het wordt in de open lucht gespeeld op een aantrekkelijk terrein met vele verrassende hindernissen;
- het is alleen, met paren, met drieën of met vieren te spelen en komt zowel tegemoet aan het individualisme als aan de wens tot samenspel;
- door het systeem van handicaps kunnen sterke en zwakkere spelers toch plezierig tegen elkaar spelen;
- het spel duurt 3 tot 5 uren en biedt een behoorlijke recreatieve en sportieve dagvulling;
- het is geen specifieke wedstrijdsport, maar kan wel in competitieverband worden beoefend;
- het geeft gelegenheid tot intensieve sociale contacten, zowel tijdens het spel, als ervoor en erna (te vergelijken met wandelsport, jeux de boules);
- golf komt steeds meer in de belangstelling omdat het beantwoordt aan de vraag naar nieuwe en gezonde vormen van vrijetijdsbesteding.

Uit het vorenstaande blijkt dat de golfsport met name van groot belang kan zijn voor ouderen en voor vrouwen.

Het is immers een der weinige sporten die tot op hoge leeftijd kan worden beoefend, waarbij het systeem van handicaps een voor-sprong geeft aan minder krachtige spelers en speelsters, die daarom toch gelijkwaardige kansen hebben.

Dit sluit goed aan bij het provinciaal sportbeleid.

Provinciaal sportbeleid

De hoofddoelstelling van het Gelders Provinciaal Sportbeleid is: Het bevorderen dat mensen naar eigen keuze en overeenkomstig hun aanleg op verantwoorde wijze sport kunnen beoefenen danwel daarbij betrokken kunnen zijn.

Een daarvan afgeleide specifieke doelstelling is:

Het bevorderen van een evenwichtige spreiding van voldoende accommodaties van voldoende kwaliteit.

Het provinciaal sportbeleid is er de laatste jaren in het algemeen op gericht die groepen die met betrekking tot de deelneming aan sport in een achterstand verkeren tot deelneming te stimuleren, zo bijvoorbeeld ouderen.

Daartoe zijn bij de Gelderse sportfederatie onder meer consultants voor bijzondere groepen aangesteld, waaronder ten behoeve van Meer Bewegen voor Ouderen.

Ook het subsidiëren van regionale sportaccommodaties ten behoeve van sportverenigingen met een zeer geringe spreiding over de provincie is daarop gericht.

Conclusies vanuit het sportbeleid

Gerelateerd aan de elders genoemde prognose van de Nederlandse Golf Federatie kan gesteld worden dat de golfsport in Nederland nog niet tot volledige ontwikkeling heeft kunnen komen. De belangrijkste oorzaken zijn gelegen in de ruimtelijke beperkingen van dergelijke grote accommodaties (+ 50 ha) en de zeer hoge grond- en aanlegkosten (f 5.000.000,--).

Genoemde oorzaken zullen overigens een ongebreidelde ontwikkeling van golfaccommodaties in ons land zeker beperken. Op grond van eerder genoemde prognoses is in Gelderland sprake van een tekort van + 5,5 golfbanen, hetgeen vertaald kan worden in vijf 18 holes-banen en één 9 hole-baan.

Overigens is het wellicht mogelijk of wenselijk in plaats van een 18 holes-baan, twee 9 holes-banen te realiseren, waar anders een te hoge druk op kwetsbare gebieden zou ontstaan.

De golfsport heeft een aantal aantrekkelijke aspecten en gunstige effecten.

Gezien de achterstand in voldoende golfaccommodaties is het wenselijk deze zoveel mogelijk geleidelijk op te heffen en de totstandkoming van accommodaties zo weinig mogelijk te belemmeren. Daarbij wordt het benodigde aantal voorshands gebaseerd op de prognoses van de Nederlandse Golf Federatie.

3

DE TOERISTISCHE BETEKENIS VAN DE GOLFSPORT

Sinds een aantal jaren, met de sterke opkomst van de zgn. "doe-vakanties", spelen sportieve activiteiten een belangrijke rol in het toerisme.

Vooraf de motivatie tot recreatieve sporten als wandelen, fietsen, paardrijden, surfen, zeilen of kanoën wordt sterk beïnvloed door omgevingsfactoren zoals aantrekkelijkheid van het landschap en toeristische infrastructuur.

Deze recreatieve sporten zijn dan ook bij uitstek geschikt voor beoefening in de vakantie en kunnen aanleiding geven tot reizen.

Sport kan dan een doel op zich worden in een vakantie en de mogelijkheden om deze sport te kunnen beoefenen zijn bepalend bij de keuze van een vakantiebestemming.

Dit is het geval als:

- men een sport wil beoefenen die in de eigen omgeving niet mogelijk is, of als
- de verkozen sport wel in de eigen omgeving beoefend kan worden, maar op een andere bestemming aantrekkelijker is.

Ook als de sport geen doel van een vakantie is, kunnen sportmogelijkheden toch medebepalend zijn bij de keuze van een vakantiebestemming.

De sporter kan vaak niet twee of drie weken zonder zijn favoriete sport, of wil zijn conditie niet kwijtraken.

Golf is ook zo'n recreatieve sport, die een belangrijke rol speelt in het toerisme, een sport waarvoor men bereid is te reizen. Van belang is daarbij dat de banen openbaar zijn.

Ondanks de sterke opkomst van deze sport is in Nederland het aantal golfbanen nog zeer beperkt, waardoor golf vaak in de eigen omgeving niet mogelijk is.

Daarnaast heeft elke golfbaan zijn eigen karakteristieken, elke baan is weer anders en dus een nieuwe uitdaging.

Hierdoor zal de golfer met een golfbaan dicht bij huis, toch op zijn tijd eens een andere baan willen proberen.

Dit blijkt bijvoorbeeld in landen als Engeland en de Verenigde Staten, waar volop golfbanen aanwezig zijn, maar waar touroperators toch golfvakanties aanbieden naar b.v. Portugal.

Ook Nederlandse touroperators hebben inmiddels ingespeeld op de groeiende belangstelling voor de golfsport en bieden volledig verzorgde vakanties aan in het buitenland.

In het binnenland worden allerlei sportieve arrangementen aangeboden, echter nog vrijwel geen golfvakanties.

Gezien het geringe aantal openbare banen in Nederland is dit ook niet zo verwonderlijk.

Om te kunnen profiteren van de toenemende belangstelling voor golf, door de Nederlandse golfer in eigen land te houden en buitenlanders hier naar toe te trekken, zal de aanleg van meer openbare banen gestimuleerd moeten worden. Deze openbaarheid is voor toeristisch gebruik een absolute voorwaarde. Duidelijke afspraken omtrent het zgn. golfbewijs zijn hiervoor noodzakelijk. VVV's en inkomende touroperators kunnen vervolgens verzorgde golfvakanties op de markt brengen. Voor Gelderland ligt dit geheel in de lijn van het Toeristisch Recreatief Ontwikkelingsplan Gelderland (TROP), waarin de ontwikkeling van doe-vakanties is opgenomen als speerpunt voor geheel Gelderland, vooral vanwege het stimulerend effect op de verblijfsaccommodatiesector.

Voor hotels, bungalowparken e.d. is de nabijheid van een golfbaan een belangrijk verkoopargument.

Dit is vergelijkbaar met de snelle opkomst van het windsurfen, waardoor de bezettingsgraad van verblijfsaccommodatie in de buurt van surfstranden sterk steeg en waardoor ook nieuwe accommodatieprojecten gestimuleerd werden.

Omdat Gelderland een provincie is met een lange vakantie-traditie, begint het toeristisch verblijfprodukt hier en daar tekenen van veroudering te vertonen, met name wat het voorzieningenpakket betreft.

Een golfbaan is een belangrijke aanvulling op het voorzieningenpakket, vooral in een regio waar de toeristische ontwikkeling stimulering behoeft.

Vanuit toeristisch oogpunt heeft de aanleg van openbare golfbanen in gebieden met een hoge concentratie van verblijfsaccommodatie de voorkeur, zodat meerdere bedrijven van deze voorzieningen kunnen profiteren.

Naast golfvakanties is er tevens sprake van incidenteel toeristische gebruik door zakenreizigers.

Velen van hen, vooral uit landen waar golf al een volkssport is, zoeken ook in het buitenland hun ontspanning op de golfbaan.

Vandaar ook dat de aanwezigheid van voldoende golfaccommodatie een belangrijk argument blijkt te zijn bij het aantrekken van vestigingen van buitenlandse bedrijven.

Ten slotte is het ook bij congreswerving een groot pluspunt als in het ontspanningsprogramma golf kan worden aangeboden.

4 DE RUIMTELIJKE ASPECTEN VAN DE GOLFSPORT

Uit het voorgaande is gebleken, dat er vele redenen zijn om de golfsport positief te benaderen.

Alvorens tot een definitieve locatiekeuze te komen, dienen (ruimtelijke) gevolgen van de situering van een golfbaan aan een nadere beschouwing te worden onderworpen.

4.1 Het ruimtebeslag

Voor de aanleg van een 18 holes-golfbaan is in het algemeen een terrein van minimaal circa 60 ha nodig. Bij deze oppervlakte is het ruimtebeslag van de holes zodanig groot, dat het gebruik voor de golfsport moet worden aangemerkt als de hoofdfunctie van het terrein.

De realisering van een golfbaan zal in zo'n geval dan ook altijd leiden tot wijziging van de bestaande functie(s) die de locatie op dat moment nog heeft.

Uitgaande van de prognoses van de Nederlandse Golf Federatie, betekent dit vooralsnog voor Gelderland tot en met 1990 een extra ruimtebeslag van circa 330 ha en tot aan 2000 nog eens circa 630 ha.

Gezien deze omvang bestaat er vanuit het oogpunt van de ruimtelijke ordening reden enige terughoudendheid in acht te nemen ten aanzien van het honoreren van verzoeken tot realisering van golfbanen. Op dit moment wordt daarom uitgegaan van het bieden van ruimte voor de realisering van de door de Nederlandse Golf Federatie voorziene behoefte tot en met 1990. Daarna zal opnieuw worden bezien welke ontwikkelingen in de golfsport zijn te verwachten en in hoeverre de daaruit voortvloeiende ruimteclaims kunnen c.q. moeten worden gehonoreerd.

In principe is elk terrein van voldoende afmetingen geschikt (te maken) voor een golfbaan. In het navolgende zal worden ingegaan op een aantal aspecten die een rol kunnen spelen bij de aanleg van een golfbaan.

- Natuuraspecten

In natuurgebieden is de aanleg van golfterreinen uitgesloten; in bosgebieden is dat ook het geval tenzij vast komt te staan dat, gelet op houtteeltkundige, natuurwetenschappelijke, toeristisch/recreatieve dan wel landschappelijke belangen, een tenminste gelijkwaardige situatie zal ontstaan en voorts in dezelfde regio (in beginsel binnen het streekplangebied) vervangende bebossing van eenzelfde oppervlakte is verzekerd.

In bosgebieden zal de aanleg overigens altijd ten koste gaan van een forse hoeveelheid bomen (40-50%), hetgeen niet spoort met het rijks- en provinciaal beleid, dat gericht is op instandhouding en verbetering van het areaal blijvend bos, alsmede uitbreiding daarvan. Voor het verloren gegane bos zal compensatie geboden moeten worden.

Indien gebruik wordt gemaakt van een bosgebied zal, indien de aan te leggen golfbaan voldoende groot van omvang is, de inrichting een zekere mate van vermenging van de sportbehoefte met de mogelijkheden voor landschaps- en natuurbouw in zich kunnen dragen.

Als de totale beschikbare oppervlakte immers geheel moet worden benut ten behoeve van de aan te leggen holes, dan zal zich op de roughs weliswaar een bloemrijke bermvegetatie kunnen ontwikkelen, maar mogelijkheden voor het creëren van een waardevolle gradiënt zullen op de rest van het terrein waarschijnlijk niet meer aanwezig zijn.

Indien echter open en gesloten terreinen in goede proporties ontstaan dan kan, gebruik makend van een goed landschaps- en natuurbouwadvis het terrein na inrichting tot golfbaan een zekere belevings- en natuurwaarde behouden of krijgen.

Of dat meer of minder is dan bij de oude functie bos is zeer afhankelijk van de situatie ter plekke, de ingrepen in het gebied, de gebruiksfrequentie, etc., maar de indruk bestaat dat niet in alle gevallen negatief ten opzichte van deze ontwikkeling behoeft te worden gestaan vanuit het natuuraspect, doch ook positieve ontwikkelingen mogelijk kunnen zijn. Deze inrichtingsaspecten gelden ook voor situeringen in het overige landelijke gebied.

De voorkeur gaat duidelijk uit naar gebieden die geen of een zeer beperkte actuele natuurwaarde hebben die, mede door deskundige adviezen, na inrichting tot golfterrein kan worden vergroot. Daartoe verdient het aanbeveling dat in overleg met voornoemde deskundigen een beheersplan wordt opgesteld.

Bij de beoordeling van locaties voor golfterreinen is het gewenst reeds een inzicht te hebben in het toekomstige beheer (in hoofdlijnen).

- Landschapsaspecten

Een golfbaan bestaat uit grasvelden in veelal golvend terrein, afgewisseld met lage en hoge begroeiing van diverse omvang. In het algemeen is er sprake van een aantrekkelijk landschapsbeeld te vergelijken met een park in Engelse landschapsstijl.

Een golfbaan op zich geeft meestal een aantrekkelijk landschapsbeeld.

Nagegaan dient te worden in welke bestaande landschapstypen een golfbaan landschappelijk acceptabel is.

In natuurgebieden, waartoe ook heidegebieden en zandverstuivingen gerekend kunnen worden, is een golfbaan niet acceptabel gezien de schaarste aan deze gebieden. In een bosgebied zal bos verloren gaan om de open plekken te creëren. Gezien de schaarste aan bos in Nederland zal dit geen eerste keus zijn.

Minder bezwaarlijk ten aanzien van verlies aan bos kunnen zijn situaties vlakbij de bebouwing, tussen spoorwegen, snelwegen en eventueel industrieterrein. Op dergelijke gebieden wordt toch een zekere druk uitgeoefend en een golfbaan is daarin een alleszins acceptabel alternatief.

Grootschalige open gebieden als komgebieden, open essen, open weidegebieden aan de randmeerkust en rivierweiden langs de Berkel, zouden daarentegen een te groot besloten karakter krijgen. Gezien de bedreiging van de openheid van deze schaarse open gebieden, zouden ook deze gebieden niet in aanmerking dienen te komen voor aanleg van een golfbaan.

Aanleg van een golfbaan in de uiterwaarden hoeft landschappelijk geen bezwaar te zijn, maar is dat wel uit andere gezichtspunten (onder andere door stroomcapaciteit, onzekerheid met betrekking tot overstroming en ten gevolge van een overstroming duur onderhoud).

Als mogelijke locaties voor een golfbaan resteren de half-open landschapstypen, waartoe onder andere gerekend kunnen worden kampenlandschap, veenontginningenlandschap, polderlandschap, broekontginningenlandschap, broekgebieden, oeverwallen- en stroomruggenlandschap, heideontginningenlandschap, ingepolderde uiterwaardenlandschap.

Een kampenlandschap lijkt al op een golfbaan, maar inpassing van een golfbaan is hier slechts acceptabel als de geomorfologie (reliëf) en het houtwallenpatroon in stand kunnen blijven. In de overige half-open landschapstypen kan met een goede vormgeving een aantrekkelijk landschapsbeeld ontstaan, dat zelfs een verrijking van het gebied kan betekenen.

- Landbouwkundige aspecten

Blijft bij het aanleggen van een golfbaan in natuur- of bosgebied, althans gedeeltelijk deze functie in stand, bij de aanleg van een golfbaan in agrarisch gebied verdwijnt de agrarische functie. Evenals bij stads- en dorpsuitbreiding en dergelijke gaat deze ontwikkeling dus ten koste van de landbouwfunctie. Bovendien heeft dit verlies van de werkgelegenheid in de landbouw tot gevolg.

Het provinciaal beleid met betrekking tot de landbouw is gericht op verbetering van de agrarische structuur, waarbij wordt gestreefd naar inkomens-, leef- en werkomstandigheden die gelijkwaardig zijn aan de omstandigheden in andere sectoren.

Een van de knelpunten is in Gelderland de begrijfsgruut-
testructuur (naast verkaveling, ontwatering en ontsluiting). Het is vanuit dat oogpunt dan ook van groot belang het areaal cultuurgrond zo min mogelijk te verkleinen.

Uiteraard is het landbouwareaal te verdelen in agrarisch waardevolle en minder waardevolle gebieden.

Landbouwkundig gezien minder waardevolle gebieden zijn veelal die gebieden waar sprake is van versnipperd grondgebruik met veel niet-agrarisch gebruik en niet-agrarische bebouwing.

Voor een golfterrein zal echter juist gezocht worden naar een vrij groot aaneengesloten gebied zonder of met zo weinig mogelijk bebouwing. Cultuurgrond is relatief duur maar de verwervingskosten zijn meestal lager als één of enkele - wat betreft oppervlaktecultuurgrond - grote bedrijven kunnen worden gekocht in plaats van diverse kleine bedrijven. Dit leidt er echter wel toe, dat men juist locaties zal zoeken in gebieden die landbouwkundig het meest waardevol zijn.

- Vanuit landbouwkundig oogpunt bezien is dit erg bezwaarlijk te achten.

Zonder de vestiging van een golfterrein in het agrarisch gebied altijd zonder meer af te wijzen, zal vanuit landbouwkundig oogpunt gezocht moeten worden naar gebieden die in die functie tot de minder waardevolle behoren. Versnippering van een landbouwkundig gaaf gebied dient in principe te worden voorkomen.

- Milieuhygiënische aspecten

Voor wat betreft de golfbaan op zich beperken de milieuhygiënische gevolgen zich voornamelijk tot de verwerking van het afvalwater van de bebouwing (kantine e.d.) en het gebruik van meststoffen en bestrijdingsmiddelen. Voor wat betreft het gebruik van meststoffen moet worden geconstateerd, dat aanzienlijk minder wordt toegediend dan bij agrarisch gebruik. Wanneer een golfbaan zou worden aangelegd in een specifiek voedselarm milieu, is het gebruik van meststoffen een punt van aandacht.

Overigens wordt de grasgroei met name op de tees en greens met het gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen gestimuleerd. De fairways worden wat betreft bemesting op een soortgelijke wijze als een extensief gebruik sportveld behandeld. De situering van een golfterrein in het agrarisch gebied kan ook gevolgen hebben voor de ontwikkelingsmogelijkheden van omliggende agrarische bedrijven als gevolg van toepassing van de Hinderwet.

- Werkgelegenheidsaspecten

Het werkgelegenheidsaspect van een golfbaan moet niet worden onderschat. Met de aanleg zijn minimaal 20 manjaren gemoeid, terwijl bij de exploitatie circa 15 personen zijn betrokken (greenkeepers, beheerders, professionals, in de winkel en restaurant).

Daarnaast heeft golf een stimulerende werking op het toerisme, met name voor buitenlanders en dus indirect op horeca en middenstand.

Golf is een factor in het vestigingsbeleid voor bedrijven. Van belang blijkt hierbij te zijn de aanwezigheid van een vliegveld, een congrescentrum en een golfbaan (voorbeelden hiervan zijn Shell en Philips).

- Verkeersaspecten

Verkeersoverlast als gevolg van de aanwezigheid van een golfbaan is nauwelijks denkbaar; slechts tijdens (zeer) grote toernooien kan het parkeren een probleem vormen. Aangezien de gebruikers van een golfbaan (nog) afkomstig zijn uit een tamelijk groot gebied, is situering van een golfbaan op een goed ontsloten locatie vanuit het oogpunt van de gebruiker aanbevelenswaardig.

4.2 Het streekplanbeleid

In de ontwerp-streekplannen is ten aanzien van golfterreinen het volgende beleid geformuleerd:

"De aanleg van golfterreinen dient bij voorkeur plaats te vinden op locaties in of direct aansluitend bij reeds voor stedelijke doeleinden geoccupeerde gebieden. In natuurgebieden is de aanleg van dergelijke voorzieningen niet toegestaan.

In agrarische gebieden kunnen de landbouwkundige, natuurwetenschappelijke en/of landschappelijke kwaliteiten van het gebied redenen zijn om bepaalde locaties af te wijzen.

In bosgebieden is de aanleg van golfterreinen uitgesloten tenzij vast komt te staan dat, gelet op de houtteeltkundige, natuurwetenschappelijke, toeristisch/recreatieve danwel landschappelijke belangen, een tenminste gelijkwaardige situatie zal ontstaan en voorts in dezelfde regio (in beginsel binnen het streekplangebied) vervangende bebossing van eenzelfde oppervlakte is verzekerd".

In de ontwerp-streekplannen is dit beleid in de toelichting nader verduidelijkt. In deze notitie zal wat uitvoeriger worden ingegaan op de overwegingen die aan dit beleid ten grondslag liggen.

In het algemeen verdient het de voorkeur recreatieve voorzieningen zo dicht mogelijk bij de gebruiker te situeren. Dit geldt ook voor golfbanen.

Met het oog hierop en mede gezien het feit dat golfterreinen wat betreft hun geaardheid aansluiten bij stedelijke functies, wordt de voorkeur gegeven aan situering van golfterreinen in aansluiting op reeds voor stedelijke doeleinden geoccupeerde gebieden. Zeker wanneer er sprake is van een voorgenomen locatie in bosgebieden of waardevolle landbouwgebieden, zal alleen dit uitgangspunt al leiden tot een negatief argument ten aanzien van de locatie.

Uit een oogpunt van zorgvuldig ruimtegebruik zou bij het zoeken van een locatie voor een golfterrein ook aandacht moeten worden geschonken aan de vraag of de golfbaan kan worden gerealiseerd op een locatie die de (hoofd)functie recreatie heeft, dan wel locaties die hun oorspronkelijke functie reeds hebben vervuld en waarvoor nog geen passende nieuwe functie is gevonden. In het eerste geval wordt met name gedacht aan dagrecreatieve concentratiepunten en stedelijke uitloopgebieden. In het tweede geval kan bijvoorbeeld worden gedacht aan voltooide (regionale) vuilstorten en aan ontgronde terreinen, die vanuit landschappelijk c.q. natuurwetenschappelijk danwel landbouwkundig oogpunt niet of nauwelijks waardevol zijn.

Bossen en natuurterreinen zijn in Nederland een schaars goed. Alleen al uit dien hoofde wordt ten aanzien van deze gebieden een restrictief beleid gevoerd. Meer dan bij landbouwgronden geldt hier, dat behoud op zich een na te streven doel is. In natuurgebieden is de aanleg van golfterreinen dan ook niet toegestaan.

Ten aanzien van bosgebieden is enige nuancering mogelijk. Niet alle bossen hebben namelijk een grote actuele en/of potentiële waarde. De projectie van een golfbaan in een bosgebied kan dan ook onder bepaalde omstandigheden aanvaardbaar zijn. Daarvan is sprake indien de aanleg van een golfbaan leidt tot een situatie die vanuit landschappelijk, natuurwetenschappelijk, toeristisch/recreatief en houtteeltkundig oogpunt tenminste gelijkwaardig is aan de bestaande situatie. Compensatie van het noodzakelijk te kappen bos is dan wel geboden.

Bij de projectie van een golfbaan in een bosgebied dient ook rekening te worden gehouden met het versnipperingseffect. In grotere bosgebieden dient situering aan de rand daarvan plaats te vinden, zodat uitstralingseffecten tot een minimum worden beperkt.

Hoewel met kracht moet worden gestreefd naar situering van golfbanen in aansluiting op voor stedelijke doeleinden geoccupeerde gebieden, kunnen zich situaties voordoen waarin wordt gedacht aan de projectie van een golfbaan in het agrarisch gebied. De aanvaardbaarheid daarvan wordt, naast toetsing aan voornoemd uitgangspunt in hoge mate bepaald door het in de streekplannen per deelgebied verwoorde beleid.

De goede landbouwkundige kwaliteit en de cultuurtechnische toestand van de grond kunnen redenen zijn om een bepaalde locatie af te wijzen.

Een ander aspect van de situering van golfbanen in agrarische gebieden is de relatie tot de omliggende landbouwbedrijven. Bezien moet worden in hoeverre een eventuele locatie belemmeringen zal opleveren voor de omliggende bedrijven (toepassing Hinderwet, verkeersdruk landbouwwegen). Ook in het agrarisch gebied zal gelet moeten worden op de invloed van een golfbaan op de verspreid voorkomende natuur- en landschapswaarden. Overigens kan de aanleg van een golfbaan in een gebied, dat tot op dat moment een agrarische functie had, een positieve invloed hebben ten aanzien van de aspecten natuur en landschap. Het is zelfs mogelijk dat er situaties voorkomen waarbij de aanwezige landschappelijke en/of natuurwetenschappelijke waarden van een gebied beter kunnen worden veiliggesteld door daaraan de functie golfterrein toe te kennen, dan bepaalde vormen van agrarisch gebruik voort te zetten.

Aparte aandacht verdienen de landgoederen, die in het algemeen worden gekenmerkt door het afwisselende voorkomen van landbouwgronden, bos- en natuurgebieden. De instandhouding van deze in het algemeen landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle objecten is uit economisch oogpunt vaak een groot probleem. Indien de aanleg van een golfbaan daarin een positieve bijdrage levert en deze voorziening vanuit landbouwkundig, landschappelijk en natuurwetenschappelijk oogpunt inpasbaar is, kan dit aanleiding zijn in te stemmen met de projectie van een golfbaan op een landgoed. Het behoud van het karakter en de landschappelijke hoofdstructuur van het landgoed is daarbij dan wel randvoorwaarde.

Afhankelijk van de waarde van het gebied waarin een golfbaan wordt gesitueerd, wordt de voorkeur uitgesproken voor een inrichting van het terrein, die mogelijkheden biedt voor recreatief medegebruik van het terrein in de vorm van onder andere wandelen en fietsen. Een golfbaan die wordt aangelegd op een locatie die wat groter is dan de minimaal benodigde oppervlakte biedt tevens mogelijkheden om een vanuit natuur en landschap meer interessant "milieu" te creëren.

UITGANGSPUNTEN VAN BELEID

Het in de (ontwerp-)streekplannen opgenomen beleid met betrekking tot golfterreinen is gebaseerd op de volgende beleidslijnen.

- 1 De totstandkoming van golfaccommodaties dient uit het oogpunt van sport- en toeristisch beleid positief tegemoet te worden getreden.
- 2 In natuurgebied is de aanleg van dergelijke accommodaties niet toegestaan.
- 3 Golfbanen dienen bij voorkeur zo dicht mogelijk bij de gebruiker te worden gesitueerd op locaties in of direct aansluitend bij reeds voor stedelijke doeleinden geoccupeerde gebieden.
- 4 Golfterreinen dienen bij voorkeur te worden geprojecteerd in gebieden, die reeds de hoofdfunctie recreatie hebben, of op locaties die hun oorspronkelijke functie reeds hebben vervuld c.q. verloren.
- 5 In agrarische gebieden kunnen de landbouwkundige, natuurwetenschappelijke en/of landschappelijke kwaliteiten van het gebied redenen zijn om bepaalde locaties af te wijzen.
- 6 In bosgebieden is de aanleg van golfterreinen uitgesloten tenzij vast komt te staan dat, gelet op de houtteeltkundige, natuurwetenschappelijke, toeristisch/recreatieve danwel landschappelijke belangen, een tenminste gelijkwaardige situatie zal ontstaan en voorts in dezelfde regio (in beginsel binnen het streekplangebied) vervangende bebossing van eenzelfde oppervlakte is verzekerd.
- 7 Voor zover de aanleg van een golfbaan een positieve bijdrage kan leveren aan de instandhouding van een landgoed en deze voorziening vanuit landbouwkundig, landschappelijk, cultuurhistorisch en natuurwetenschappelijk oogpunt inpasbaar is, kan dit aanleiding zijn in te stemmen met de projectie van een golfbaan op een landgoed.
- 8 Golfbanen dienen bij voorkeur zo te worden ingericht, dat recreatief medegebruik mogelijk is.
- 9 Bij de aanleg van golfbanen dienen reeds aanwezige landschaps- en natuurwaarden zoveel mogelijk te worden behouden c.q. versterkt.
- 10 Teneinde golfbanen voor een zo groot mogelijke potentiële groep golfbeoefenaars open te stellen, wordt sterk aanbevolen de banen een openbaar karakter te geven, onder meer door aanleg op dagrecreatieve concentratiepunten.

